

NORGES HØYESTERETT

Den 13. november 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-02136-S, (sak nr. 2009/1035), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (assisterende riksadvokat Knut H. Kallerud)

mot

A (advokat Øystein Storrvik)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Flock**: Saken gjelder straffutmåling ved overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, jf. § 232, legemsbeskadigelse med særlig farlig redskap med døden til følge. Det prinsipielle spørsmål for Høyesterett i storkammer er om uttalelser i forarbeidene til lov 19. juni 2009 nr. 74 om et vesentlig forhøyet straffenivå skal tillegges vekt for handlinger begått før denne loven ble vedtatt.
- (2) Asker og Bærum tingrett avsa 5. januar 2009 dom med slik domsslutning:
 - I. A, født 14 januar 1990, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ, jf straffeloven § 232, til en straff av fengsel i 7 – syv – år.

Til fradrag i fengselsstraffen går 193 – etthundreogtittre – dager for utholdt varetektsarrest, jf straffeloven § 60 første ledd.
 - II. A, født 14 januar 1990, dømmes til innen 2 – to – uker å betale erstatning for økonomisk tap til B og C med kr 100.000,- etthundretusen kroner med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.

III. A, født 14 januar 1990, dømmes til innen 2 – to – uker å betale erstatning for tort og smerte med kr 120. 000,- til hver av B og C, til sammen kr 240.000,- tohundreogførtitusen kroner.”

- (3) Domfelte anket dommen til Borgarting lagmannsrett, som 6. mai 2009 avsa dom med slik domsslutning:

”1. A, født 14. januar 1990, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, jf straffeloven § 232, til en straff av fengsel i 4 – fire – år og 6 – seks – måneder.

Til fradrag i fengselsstraffen går 314 – trehundreogfjorten – dager for utholdt varetektsarrest, jf straffeloven § 60 første ledd.

2. A, født 14. januar 1990, dømmes til innen 2 – to – uker å betale erstatning for økonomisk tap til B og C med kr 102.627 med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.

3. A, født 14. januar 1990, dømmes til innen 2 – to – uker å betale erstatning for tort og smerte med kr 75.000,- til hver av B og C, til sammen kr 150.000,- etthundreogfemtitten kroner.”

- (4) Lagmannsretten var satt med fire meddommere. Årsaken til dette var at lagretten under en forutgående ankeforhandling hadde svart benektende på spørsmål om tiltalte var skyldig i legemsbeskadigelse, hvorefter fagdommerne hadde satt denne kjennelsen til side etter bestemmelsene i straffeprosessloven § 376 a første ledd.
- (5) Påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen. Ankeutvalget i Høyesterett tillot anken fremmet, og justitiarius besluttet at anken skulle avgjøres av Høyesterett i storkammer, se domstolloven § 5 fjerde ledd og § 6 annet ledd. Det ble ikke gitt samtykke til behandling av de sivile kravene i Høyesterett.
- (6) Jeg er kommet til at anken må forkastes.
- (7) Saken reiser spørsmål om bruk av uttalelser i lovforarbeider ved straffutmålingen. Bakgrunnen for dette er at Stortinget ved lov 19. juni 2009 nr. 74 sluttførte den spesielle del av straffeloven 20. mai 2005 nr. 28. Forarbeidene til 2009-loven inneholdt uttalelser om til dels betydelige skjerpelser i straffenivået, i det vesentlige for seksuallovbrudd og voldsforbrytelser. Samtidig ble det på noe forskjellig måte gitt uttrykk for at domstolene ”straks” skulle anvende det nye straffenivået. Det ville innebære at det høyere nivået også ble anvendt ved utmåling av straff for straffbare handlinger begått før 2009-loven ble vedtatt, slik som i denne saken.
- (8) Straffesaken mot A er for Høyesterett behandlet sammen med straffesak mot D HR-2009-02135-S, (sak nr. 2009/1354) hvor det samme prinsipielle spørsmålet er reist. Når det gjelder den nærmere redegjørelse for aktors og forsvarerens anførsler samt mitt eget syn på dette spørsmålet, viser jeg til avsnitt 8 til 33 i den dom som Høyesterett i storkammer i dag har avsagt i HR-2009-02135-S, (sak nr. 2009/1354).
- (9) Jeg er således kommet til at uttalelsene i forarbeidene til loven fra 2009 ikke innebærer at det kan skje noen umiddelbar skjerpelse av straffenivået. For vår sak må det riktige være å ta utgangspunkt i dagens straffenivå, slik det kommer til uttrykk i rettspraksis.

Straffenivået både for drap og for alvorlige legemskrenkelser er blitt skjerpet i de senere år, og denne utviklingen bør fortsette.

- (10) Den straffbare handlingen fant sted søndag 29. juni 2008 om formiddagen. Domfelte stakk fornærmede i brystet med en kniv. Knivstikket gikk inn i hjerteposen og hjertekamrene, og fornærmede døde av forblødning etter kort tid. Domfelte var på dette tidspunkt knapt atten og et halvt år gammel, mens fornærmede var omtrent ett år yngre.
- (11) Det som skjedde denne søndag formiddagen, hadde sin bakgrunn i en konflikt mellom de to ungdommene kvelden i forveien. Fornærmede hadde da drukket alkohol og opptrådte svært aggressivt. Dette hadde blant annet resultert i en slåsskamp med domfelte. Slåssingen ble stanset av de øvrige festdeltakerne, og de to avtalte å "gjøre opp" neste dag.
- (12) Ut på søndag formiddag hadde domfelte og fornærmede kontakt med hverandre og avtalte å møtes litt senere på et angitt sted. Domfelte tok da med seg en kniv, angivelig for å skremme fornærmede om det ble nødvendig. Da de møttes, viftet domfelte med kniven. Fornærmede begynte å løpe, og domfelte fulgte etter ham med kniven i hånden. De løp frem til en lekeplass i et boligområde hvor det kom til håndgemeng uten at kniven ble brukt. Venner og beboere i området, som delvis fulgte det som skjedde på noen avstand, forsøkte å roe ned situasjonen.
- (13) Da domfelte var i ferd med å forlate stedet, ropte fornærmede nye skjellsord til ham. Domfelte snudde seg deretter og gikk tilbake. Fornærmede kastet en barnesykkel mot ham. Domfelte stakk da fornærmede i brystet med kniven, som hadde et 14 cm tynt blad. Knivstikket hadde retning ovenfra og nedover og gikk mellom to ribben.
- (14) Lagmannsretten fant det bevist at selve knivstikket var en forsettlig handling, og ikke utslag av en avvergende bevegelse for å ta imot sykkelen. Domfelte hadde ikke planlagt å bruke kniven til noe mer enn å true/skremme fornærmede. Retten la til grunn at stikket kom som en øyeblikkelig og impulsiv reaksjon, og at dødsfølgen lå utenfor forsettet. Domfelte regnet det imidlertid som sikkert – eller i alle fall overveiende sannsynlig – at fornærmede ville bli påført en fysisk skade.
- (15) Det skal utmåles straff for en forsettlig legemsskade med døden til følge, jf. straffeloven § 229 tredje straffalternativ. Strafferammen er fengsel i inntil åtte år. Legemsskaden er skjedd ved bruk av kniv, og dette forhøyer strafferammen med tre år, jf. straffeloven § 232.
- (16) Selv om saker etter straffeloven § 229 tredje ledd kan ha store ulikheter, bør hevningen av straffenivået for drap tillegges vekt ved utmålingen av straff i et tilfelle som det foreliggende.
- (17) Jeg er enig med lagmannsretten i at det må telle i straffskjerpende retning at domfelte fortsatt hadde kniven fremme etter at han hadde oppnådd sitt formål med å skremme, og at han ikke benyttet seg av mulighetene for å legge kniven fra seg.
- (18) Det foreligger lite praksis fra Høyesterett om straffenivået i saker som dette. I dommen i Rt. 2007 side 1465 ble utmålt straff for grove overtredelser av straffeloven § 229. De fornærmede i den saken fikk alvorlige varige mén etter at de blant annet var blitt sparket i

hodet. Det var her tale om uprovosert gatevold, som med kort mellomrom etter tur rammet to personer som var fullstendig ukjente for gjerningsmennene. Høyesterett uttalte at straffen i utgangspunktet burde ligge på fengsel i henholdsvis seks år og fem og et halvt år. Som følge av ulike fradrag, ble straffen for begge de domfelte utmålt til fengsel i fire år og seks måneder. Etter min oppfatning har hendelsesforløpet ikke klare likhetstrekk med vår sak.

- (19) Et saksforhold som ligger vesentlig nærmere vår sak, er referert i RG 2007 side 883 (Borgarting). Her ble en legemsbeskadigelse med døden til følge med kniv straffet med fengsel i fem år og ni måneder. Det var da gjort et fradrag i straffen med seks måneder som følge av tilståelse. I den saken løp domfelte, som var en godt voksen mann, under en krangel med en arbeidskamerat inn i en arbeidsbrakke og hentet en kniv. Han løp deretter ut igjen og stakk kniven i brystet på fornærmede. Hendelsesforløpet ser ut til å ha ligget vesentlig nærmere et forsettlig drap enn det som er tilfellet i vår sak, hvor stikket som nevnt kom som en øyeblikkelig og impulsiv reaksjon på at fornærmede kastet en barnesykkel mot den domfelte.
- (20) Jeg er i tvil om straffen burde vært satt noe høyere enn det lagmannsretten har gjort, men er blitt stående ved at det må være forsvarlig å forkaste anken.
- (21) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (22) Dommer **Skoghøy**: Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må tas til følge.
- (23) I likhet med det som gjelder for seksuallovbrudd, har domstolene ved utmåling av straff for drap og grove voldsforbrytelser vært i utakt med folkemeningen. Lovgiverne har gjentatte ganger gitt uttrykk for at straffnivået for slike forbrytelser bør økes. Etter at det først flere ganger var blitt nevnt i budsjettdokumenter, ble dette blant annet uttalt ved vedtakelsen av straffeloven av 2005, se Innst. O. nr. 72 (2004–2005) om lov om straff (straffeloven), side 29. Høyesterett har i Rt. 2005 side 1782 blant annet under henvisning til denne uttalelse skjerpet straffnivået for forsettlig drap, men den økning som har funnet sted, korresponderer likevel ikke fullt ut med det lovgiverne har ønsket. Ved endringer av straffeloven i 2008 og 2009 ble derfor lovgivernes ønske om økt straffnivå for drap og grov vold gjentatt, og ved lovendringen i 2009 ble dette ønsket nærmere konkretisert, se Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv., side 24 og Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28, side 171. I Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), side 171 uttaler Justisdepartementet at straffene for blant annet grov vold og drap bør skjerpes med rundt en tredel, og at straffen for forsettlig drap som er begått uten at det foreligger spesielle formildende eller skjerpende omstendigheter, ”ikke bør settes under fengsel i 12 år”. Dette syn sluttet Stortinget seg til, se Innst. O. nr. 73 (2008–2009) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv., side 37. På samme måte som for seksuallovbrudd gikk Stortinget inn for at det nye straffnivå for drap og grove voldsforbrytelser straks skulle tas i bruk ved utmåling av straff etter gjeldende straffelov, se Innst. O. nr. 73 (2008–2009), side 6 og 37.

- (24) Når lovgiverne har gått inn for å øke straffene for drap og grov vold, er det blant annet begrunnet i kriminalitetsutviklingen, se Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), side 171. Som det fremgår av mitt votum i HR-2009-02135-S, (sak nr. 2009/1354), mener jeg at så lenge det er forenlig med de strafferammer som er fastsatt, må domstolene følge det syn som Stortinget har gitt uttrykk for. Jeg viser til den begrunnelse som jeg der har gitt. Hvorvidt økte straffer er et tjenlig virkemiddel i kriminalitetsbekjempelsen, kan domstolene ikke overprøve.
- (25) Jeg har tidligere nevnt at Høyesterett i Rt. 2005 side 1782 blant annet under henvisning til det som ble uttalt av Stortingets justiskomite ved vedtakelsen av straffeloven av 2005, skjerpet straffenivået for forsettlig drap. I den aktuelle sak var den straffbare handling – forsettlig drap under særdeles skjerpende omstendigheter – begått før lovvedtaket. Til tross for at aktor – riksadvokaten – bare påstod 13 års fengsel, satte Høyesterett straffen til fengsel i 14 år.
- (26) Legemsbeskadigelse med døden til følge kan være av svært forskjellig karakter, og den praksis som foreligger, gir liten veiledning om tidligere nivå. For forsettlig drap er det alminnelige utgangsnivå i forarbeidene til lovendringen i 2009 forutsatt hevet til fengsel i minst 12 år. Ut fra dette mener jeg at straffen for den handling som A er dømt for, bør ligge på fengsel i sju til sju og et halvt år. Aktor har imidlertid bare nedlagt påstand om fengsel i seks og et halvt år. I Rt. 2005 side 1782 ble spørsmålet om å gå utover aktors påstand tatt opp under ankeforhandlingen. Da dette ikke er gjort i vår sak, stemmer jeg for at straffen – i samsvar med aktors påstand – blir satt til fengsel i seks og et halvt år.
- (27) Dommer **Gussgard:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Flock.
- (28) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (29) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (30) Dommer **Øie:** Likeså.
- (31) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (32) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (33) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (34) Dommer **Webster:** Likeså.
- (35) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(36) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: